

N:o 25.

Af herr **Adelsköld** *m. fl.*, angående skrifvelse till Konungen i fråga om mellanfolkligt erkännande åt grundsatsen af enskild egendoms okränkbarhet till sjös under krigstid.

Genom deklARATIONEN i Paris den 15 april 1856 afskaffades kaperiet, och förklarades fiendtlig egendom under neutral flagga och neutral egendom under fiendtlig flagga fridlyst så när som på krigskontraband. Fortfarande är det emellertid af folkrätten medgifvet, att den ena krigförande magtens krigsfartyg uppbringa motståndarens handelsfartyg, konfiskera derå befintlig fiendtlig last samt taga i krigsfångenskap deras befälhafvare och besättningar.

Allt ifrån ett år 1785 afslutadt fördrag mellan Förenta staterna och Preussen, hvori båda staterna förbundo sig att, i händelse af krig dem emellan, ej utfärda kaparebref, mognade efter hand inom den allmänna folkrätten grundsatsen att icke tillåta kaperi. Under Krim-kriget utfärdade ingen af de krigförande magterna kaparebref, och fullständigt fastslogs grundsatsen genom den ofvannämnda Paris-deklARATIONEN af 1856, hvori följande fyra punkter uppställdes:

1:o) Kaperiet är och förblifver afskaffadt.

2:o) Fiendtlig egendom under neutral flagga är fridlyst, med undantag af krigskontraband.

3:o) Neutral egendom, med undantag af krigskontraband, är fridlyst äfven under fiendtlig flagga.

4:o) Blockad är bindande endast för så vidt den är effektiv, d. v. s. uppehålls af en styrka, tillräcklig att verkligen hindra tillträde till fiendens kust.

England och Frankrike afgåfvo i förening denna »förklaring» till Europas och Amerikas sjömagter. Den vann allas tillslutning med undantag af Spaniens, Mexikos och Förenta staternas och är sedan dess att betrakta såsom ingången i den allmänna folkrätten. Spanien och Mexiko ursäktade sig med den relativa svagheten hos deras örlogsflottor. Förenta staterna godkände de tre senare punkterna, men ville göra kaperiets afskaffande beroende af, att icke heller örlogsfartyg finge under krigstid bemäktiga sig fiendtlig enskild egendom till sjös. Öfriga större sjömagter (Frankrike, Holland, Italien, Preussen och Ryssland) voro villiga att godkänna denna partiella tillslutning. Men Storbritannien höll på det fullständiga godkännandet af deklarationens fyra punkter, hvarför Förenta staternas tillslutning uteblef. Året efter förklarade sig likväl Förenta staterna afstå från sina betänkligheter, utan att dock underskrifva sin anslutning till deklarationen.

Förenta staterna fingo snart skäl att ångra sin förbehållsamhet. Under det nordamerikanska inbördeskriget 1860—65 drogo på grund deraf sydstaterna så mycket mindre i betänkande att utrusta kapare, hvilka tillfogade nordstaternas handel den största skada.

Under kriget mellan Chile och Peru 1879 utfärdade sistnämnda magt kaparebref, ehuru den biträdt Paris-deklarationen. I öfrigt har sedan 1856 kaperiet ej längre förekommit.

Redan under förhandlingarna om Paris-deklarationen 1856 var det fråga om att med ens taga steget ut och fullständigt fridlysa enskild egendom till sjös, som ej är krigskontraband. Men detta strandade på Englands motstånd.

Sedan dess står genomförandet af denna grundsats såsom ett bland de hufvudsakligare önskemålen på dagordningen inom den mellanfolkliga rätten.

År 1859 fattade ett möte af 300 köpmän i Bremen en resolution i detta syfte, och åtskilliga handelskamrar i Tyskland, Frankrike och England slöto sig dertill. Bland instämmandena märkes äfven ett svenskt, af handelsföreningen i Göteborg.

I 1866 års krig afstodo alla tre de krigförande magterna, Österrike, Preussen och Italien, från att låta egna krigsfartyg uppbringa enskild fiendtlig egendom till sjös.

1868 beslöt nordtyska förbundets parlament anmoda kanslern att söka utverka den enskilda egendomens fridlysning till sjös under krigstid. Förbundsrådet slöt sig härtill, och underhandlingar öppnades i sådant syfte med Förenta staterna.

Vid utbrottet af 1870—71 års krig förbjöd konungen af Preussen i nordtyska förbundets namn uppbringande af franska handelsfartyg genom tyska örlogsmän, och detta beslut delgafs franska regeringen. Frankrike — som 1859 i kriget mot Österrike och 1860 i kriget mot Kina hade afstått från denna rätt — gick emellertid nu tillbaka till 1856 års deklaration och svarade med en order till sina krigsfartyg att angripa och uppbringa alla fiendtliga handelsfartyg, man mötte, jemte deras last. Då äfven befälhafvarne och besättningarna fördes till Frankrike som krigsfångar, svarades från tysk sida med att häkta och föra som fångar till Tyskland fyratio ansedde borgare i Gray, Vesoul och Dijon.

Den tyska handeln led ingen synnerlig skada af åtgärden. Alla tyska hamnar höllos blockerade; men varuutbytet fortgick medelst jernväg och öfver neutrala hamnar. 75 tyska handelsfartyg jemte laster uppbringades dock, hvilka Frankrike efter fredsslutet fick betala med 17 millioner francs.

1872 ingingo Förenta staterna och Italien ett handels- och sjöfartsfördrag, hvori de betryggade hvarandra fridlysning af den enskilda egendomen till lands och till sjös; dock med den begränsningen, att om endera af de kontraherande magterna råkar i krig med en tredje magt, hvilken icke erkänner grundsatsen, skyddar ej den andre kontrahentens flagga den fiendtliga egendomen.

I rysk-turkiska kriget 1877—78 höll man sig vid Paris-deklarationens ståndpunkt. Turkiska flottan, som var den starkare, uppbringade ryska handelsfartyg, men skördade deraf endast obetydlig fördel.

De fleste folkrättsförfattare erkänna och framhålla, somliga med mycken skärpa, det oegentliga i att, sedan det gamla plundringssystemet nu blifvit afläst i krigén till lands och den fiendtliga enskilda egendomen der är fridlyst samt, der man nödgas tillägna sig densamma, såsom lifsmedel o. s. v., värdet af det tagna ersättes, föråldrade grundsatser ännu fortleva på sjökrigets område. Syftémålet är att skada fiendens sjöfart och handel och derigenom tvinga honom att fortare göra fred. Men erfarenheten från senare tidens krig har visat, att detta syfte föga eller alls icke ernås numera, sedan ett utveckladt jernvägsnät möjliggjort varuutbytet nära nog ostörda fortgång, om också transporterna sjöledes hämmas genom faran för uppbringning, äfvensom sedan neutralt lastrum med stor lätthet kan öfvertaga den krigförande statens handelsflottas funktioner. Sagda tvångsmedel hade också ur den synpunkten större skäl för sig förr än nu, att krigén då drog

ut på längden, medan man nu söker koncentrera dem på så kort tid som möjligt; men då hinner ej förstöringen af fiendens sjöfart öfva sin fulla verkan.

Bland talrika yttranden i detta ämne af olika folkrättslärdé må här utväljas följande af den affidne Emile de Laveleye. Han säger bland annat:

»För uppbringningen af enskild egendom till sjös kan man icke göra gällande det skälet, att den föranledes af allmän nödvändighet. Uppbringningen sker endast och allenast för att skada fienden och förstöra handeln. Det är som om man till lands skulle systematiskt bränna fabrikerna, emedan de äro en källa till rikedom för fienden.

»Man säger också, att fartyget är en del af den stats område, som det tillhör, och att man följaktligen kan bemäktiga sig fartyget med samma rätt som man eröfrar landet. Låtom oss gå ut från dessa båda förutsättningar; men af dem härflyter ingalunda uppbringningsrätten. Den stat, som bemäktigar sig ett område, förvärfvar der öfverhöghetsrätt, men ingalunda någon eganderätt till enskild egendom derstädes. Derfor kan den krigförande på sin höjd taga de fiendtliga handelsfartygen i besittning, men icke konfiskera dem jemte deras besättningar.

»De, som försvara uppbringningsrätten, åberopa emellertid ett allvarsammare skäl. Handelsflottan är — säga de — i sjelfva verket en bundsförvandt till örlogsflottan. Ett handelsfartyg förvandlas lätt till örlogsfartyg, och matroserna kunna omedelbart användas till att fylla luckorna i örlogsflottans manskap under krig. Hela flottan bör alltså betraktas som en armékår, hvilken deltager i fiendtligheterna. Deraf skulle följa, att, då man bemäktigar sig ett handelsfartyg, man i sjelfva verket icke kränker den enskilda egendomens helgd. Detta resonnement, som förr måhända egde grund, har numera förlorat allt värde. Efter pansarfartygens och de grofva kanonernas uppkomst är ett handelsfartyg ej längre till någon nytta i en sjöstrid. Utan tvifvel kunna handelsfartygen göra gagn som kapare; men kaperiets afskaffande hindrar åtminstone de magter, som undertecknat Paris-deklarationen, att göra bruk deraf.

»Hvad matroserna vidkommer, så, om man har rätt att gripa och hålla dem i fångenskap derfor, att de kunna lemna förstärkning åt örlogsflottans manskap, följer deraf, att man äfven har rätt att till lands tillfångataga fredliga medborgare, blott de äro vapenföra och kunna införlifvas med hären.»

Den 1 mars 1892 framlade herrar Dr Barth, Dr Baumbach från Berlin, vicepresident i tyska riksdagen, m. fl. medlemmar af samma riksdag,

följande förslag till resolution, lika lydande med det, som 1868 antogs af nordtyska förbundets parlament:

»att riksdagen ville besluta anmoda herr rikskansleren att vidtaga åtgärder för att, under nu rådande fredliga förhållande till de utländska magterna, underhandlingar måtte inledas, hvilka hafva till syfte att genom öfverenskommelse mellan stat och stat upphöja den enskilda egendomens till sjös frihet i krigstid till en fördragsenligt erkänd grundsats i folk-rätten».

Förslaget förekom till behandling i riksdagen den 4 mars, men togs tillbaka af förslagsställarne, sedan rikskansleren Caprivi uttalat sig deremot.

Den fjerde mellanfolkliga riksdagsmannakonferensen, hvilken i augusti sistlidet år sammanträdde i Bern, uttalade bland annat önskvärdheten af att denna fråga skulle bringas å bane i de olika landens riksdagar, och i enlighet härmed framlade samma medlemmar af tyska riksdagen den 30 sistlidne november följande förslag:

»att riksdagen ville besluta anmoda rikskansleren att på en mellanfolklig konferens skaffa erkännande åt grundsatsen af enskild egendoms okränkbarhet till sjös under krigstid».

Detta förslag har ännu icke kommit under behandling.

Den 30 sistlidne januari fördes denna fråga på tal i rumäniska senaten genom en interpellation. Utrikesministern Lahovary svarade, att han vore färdig deltaga i hvarje europeisk kongress, som komme att sammanträda för att inskrifva denna grundsats i folkrätten. Liknande frågor hafva framställts i Nederländernas första och andra kammar och fått gynnsamt svar.

Då frågan om det fullständiga genomförandet af grundsatsen, att enskild egendom till sjös skall vara fridlyst under krigstid på samma sätt som enskild egendom till lands, sålunda synes komma att föras på tal inom flera af Europas riksförsamlingar, torde det vara påkalladt, att så sker äfven inom den svenska representationen. Häremot synes så mycket mindre vara att invända, som det för de skandinaviska rikena — med deras hafomflutna läge, hvilket omöjliggör varuutbyte med utlandet medelst jernväg, med deras vidsträckta kuster och deras ansenliga handelsflottor — är angelägnare än för de flesta andra magter att få denna grundsats erkänd.

I det i tyska riksdagen framlagda resolutionsförslaget antydes som medel att nå målet: sammanträdadandet af en internationel konferens. En annan väg är underhandlingar mellan stat och stat, såsom exempelvis de, hvilka ledde till den ofvan omtalade öfverenskommelsen mellan För-enta staterna och Italien.

På grund af det anförda hemställes,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes när och på sätt sådant lämpligen kan ske medverka till att bereda mellanfolkligt erkännande åt grundsatsen af enskild egenoms okränkbarhet till sjös under krigstid.

Stockholm den 8 mars 1893.

Cl. Adelsköld.

Carl Nyström.

R. Klinckowström.

Ernst Stridsberg.

J. N. Sanne.

C. P. af Burén.